

Endre Mehl
Guddalsvegen 7
5472 Seimsfoss

Trondheim, 01.03.2021

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/15666

Saksbehandler:
Hege Langeland

Vedtak i klagesak om nydyrking i Hattebergsdalen landskapsvernområde

Vi viser til klagen på Folgefonna nasjonalparkstyre sitt vedtak 24.09.2020. Klagesaka blei oversendt frå Nasjonalparkstyret 16.12.2020.

1. Vedtak

Miljødirektoratet endrar Folgefonna nasjonalparkstyre sitt vedtak og gir avslag på søknaden om nydyrking.

Vedtaket er fatta etter forskrift 29. april 2005 nr. 392 om vern av Hattebergsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.1 og naturmangfaldlova § 48, jf. forvaltningslova § 34 fjerde ledd.

2. Kort om bakgrunnen for saken

Målfrid Hatteberg og Endre Mehl søkte om nydyrking av eit areal på 37,5 dekar på gnr. 87 bnr. 12 i Kvinnherad kommune i Hattebergsdalen landskapsvernområde. Søkjar er ikkje grunneigar, men planlegg å ta over garden og auke drifta for å skaffe fleire inntekter på garden. Dei visar til at dei har behov for tilgang på grovfôr for ei besetning av ammekyr som dei held på å bygge opp.

Nasjonalparkstyret fatta i møte 24.09.2020 vedtak om nydyrking etter naturmangfaldlova § 48. Vedtaket gir Målfrid Hatteberg og Endre Mehl løyve til nydyrking på det omsøkte arealet på 37,5 dekar og aktivitet i samband med dette i Hattebergsdalen landskapsvernområde på fastsette vilkår. Vilkåra går fram av brev 02.10.2020 til Mehl og gjeld mellom anna krav til overgang til ikkje dyrka areal, sikring av eksisterande sti og krav om dyrkingsplan som skal sendast Nasjonalparkstyret for uttale. Løyvet gjeld for 10 år frå vedtaksdato.

Fylkesmannen i Vestland (no Statsforvaltaren i Vestland) klaga på vedtaket 23.10.2020.

Grunngjevinga av klagen

Fylkesmannen meiner nydyrkinga vil vere i strid med verneformålet og at den vil verke inn på verneverdiane i landskapsvernområdet. Omgjering av beiteområde til fulldyrka mark i eit slikt

omfang er eit stort landbrukstiltak i vestlandsk samanheng og vil vere godt synleg i eit relativt smalt og lite dalføre. Tiltaket vil påverke kulturlandskapet og opplevingsverdien av landskapet som er viktige element i verneføremålet. Det er vidare vist til at tidlegare inngrep frå landbruk pregar dalen mykje. Dette inkluderer eksisterande fulldyrka område. Det vert og vist til ny kraftstasjon og nytt anlegg for vassbehandling inst i dalen. Nye inngrep vil føre til at den samla belastninga blir for stor (jf. naturmangfaldlova § 10).

Anleggsperioden på 10 år vil gi sær lang tid med anleggsarbeid og vil gi enda større påverknad på opplevingsverdien.

Hattebergselva er eit verna vassdrag og tiltak vil gi auka avrenning til elva og det gjeld eigne krav for tiltak i vassdragsbeltet. Fylkesmannen har vidare vist til forvaltningsplanen kor det er retningsliner om ikkje å hogge gråorskog langs elva og at område som ikkje har vore gjødsla ikkje skal gjødslast.

Andre innkomne merknader frå Kvinnherad kommune og Vestland fylkeskommune

Vestland fylkeskommune har i brev 5.10.2020 gitt sine vurderingar av tiltaket som regionalt kulturminnemynde. Det er eit kjent automatisk kulturminne (kolgrop for produksjon av trekol) innanfor området kor det er gitt løyve. Ved synfaringa er det oppdaga tre nye kolframstillingsanlegg. Det er elles steingardar og rydningsrøyser i øvre delar av det omsøkte området som bør liggje i fred og nyttast som beiteareal som i dag. Fylkeskommunen har ikkje innvendingar mot nydyrking av dei nedre (austlege) delane av det omsøkte arealet, men peiker på at overgangen mellom dyrka og ikkje dyrka areal blir så glidande som mogleg. Fylkeskommunen har avgrensa tilrådd areal for nydyrking av omsyn til kulturminneverdiane til eit areal på 20 dekar.

Kvinnherad kommune har i brev 25.11.2020 uttalt at søkjar og kommunen sitt landbrukskontor støttar fylkeskonservatoren sitt val av område. Søkjar er i ferd med å ta over og ynskjer å ruste opp garden og det krev auke i produksjonen. Det er ikkje anna dyrkingsareal på garden. Det vil kunne setjast krav om kortare anleggsperiode (til dømes tre år som er eit vanleg krav). Aktivt landbruk er naudsynt for å ta vare på kulturlandskapet og naturmangfaldet, elles vil ein få attgroing og store endringar i naturmangfaldet. Det vil bli ståande att vegetasjonssone langs elvekanten.

Nasjonalparkstyret sine vurderingar

Styret har lagt vekt på at delar av arealet har vore nytta til slåttemark og er delvis overflatelydda tidlegare. Styret viser og til at tilgrensande areal på andre sida av elva er dyrka opp og nytta som landbruksjord og beite. Styret har vurdert at tiltaket ikkje vil vere i strid med verneføremålet eller påverke verneverdiane fordi tiltaket ikkje vil endre landskapsbiletet vesentleg. Styret meiner på den andre sida at landskapet vil verte endra vesentleg dersom ein ikkje opprettheld aktiv drift på gardsbruk i tilknytning til landskapsvernområdet. Styret opprettheld vedtaket, men kan likevel sjå at omfang og dyrkingstid kan reduserast i tråd med innspel frå Kvinnherad kommune.

3. Miljødirektoratet sine vurderingar

Fylkesmannen har klagerett på Nasjonalparkstyret sitt vedtak jf. naturmangfaldlova § 62 tredje ledd andre punktum. Fylkesmannen har klagt innanfor klagefristen på tre veker i forvaltningslova § 29. Vi

er klageinstans og kan prøve alle sider av saka. Vi kan også ta omsyn til nye omstende og tilhøve som ikkje er tatt opp i klagen.

Føremålet med Hattebergsdalen landskapsvernområde er særleg å ta vare på eit eigenarta og vakkert naturområde med store opplevingskvalitetar knytta til heilskapen og variasjonen i naturen frå dalføret opp mot høgfjellet og verdfulle kulturlandskap og kulturminne, jf. verneforskrifta § 2. Området er difor verna mot inngrep som vesentleg kan endre eller verke inn på landskapet sin art eller karakter og det er eit generelt forbod mot nydyrking, jf. vernereglane i § 3 pkt. 1.1. Vernereglane opnar ikkje for at forvaltningsstyresmakta kan gi løyve til nydyrking.

Nasjonalparkstyret har gitt løyve til nydyrking av eit areal på 37,5 dekar etter naturmangfaldlova § 48. Etter § 48 kan forvaltningsstyresmakta gjere unntak frå eit vernevedtak dersom det ikkje strir mot vernevedtaket sitt føremål og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig. Det går fram av forarbeida til naturmangfaldlova § 48 at denne regelen er ein sikkerheitsventil for spesielle/særlege tilfelle som ikkje blei vurdert på vernetidspunktet. Den er meint for bagatellmessige inngrep eller forbigåande forstyrningar som er av stor betydning for søkar. Kravet om at tiltaket ikkje skal påverke verneverdiane nemneverdig inneber at dispensasjon i mange tilfelle ikkje er aktuelt.

Det blei på vernetidspunktet teke stilling til framtidig landbruksverksemd i verneområdet. Det går fram av verneforskrifta at skjøtsel og drift av eksisterande dyrka mark og innmarksbeite er lov, og at det kan gjevast løyve til rydding av nytt innmarksbeite. Det er ikkje opna for nydyrking på nye areal.

Området som det er gitt løyve for nydyrking på, er naturbeitemark med gras, tre og buskar. Grunnen er lausmasser av botnmorene, elveavsetningar og rasmassar, jf. omtalen i saksframlegget til Nasjonalparkstyret (utvalssak 38/20, dato 01.09.2020). Det går vidare fram at dette er eit særprega landskap, som før jordbruket tok til, har prega store delar av låglandet i området Rosendal og er ein viktig del av føremålet med vernet. I saksframstillinga er det vist til at dyrka mark har eit langt mindre mangfald av plantar, insekt og jordliv enn det ikkje gjødsla natureng og beitemark har. Oppdyrking og gjødsling vil endre terrenget, landskapet og inntrykket av landskapet i inngongen til Hattebergsdalen, som elles er prega av naturprosessar og tradisjonell beitedrift. Tilsvarande vurdering er fremma av klager, som meiner at nydyrkinga vil vere godt synleg i eit relativt smalt og lite dalføre og soleis påverke verneverdiane og verneføremålet.

Miljødirektoratet tilrådde i brev 9.6.2013 til Miljøverndepartementet (i dag Klima- og miljødepartementet) som klageinstans at vedtak om nydyrking på 5 dekar i Hattebergsdalen landskapsvernområde vart stadfesta ut frå fleire omsyn i saka. Vi peikte på at vi var i tvil om det var tilstrekkeleg heimel i naturmangfaldlova § 48 for vedtaket. Denne saka skiljer seg på fleire punkt frå saka her, særleg når det gjeld storleiken på inngrepet, men også at det aktuelle arealet grensa opp mot anna dyrka mark som var i drift. I den saka blei det uttalt at det ikkje er rom for ein omfattande praksis med dispensasjon då dette vil kunne uthole verneformålet.

Miljødirektoratet meiner at nydyrking som det er gitt løyve til i saka her, vil vere i strid med verneføremålet dvs. å sikre eit eigenarta og vakkert naturområde med stor opplevingskvalitet og verdfulle kulturlandskap. Miljødirektoratet meiner også at nydyrkinga påverkar verneverdiane, naturbeitemark og det særprega landskapet, meir enn nemneverdig. Det er i vurderinga lagt vekt på

at nydyrkinga direkte er i motstrid til dei kvalitetane som vernet skal sikre og inneber eit relativt stort landbrukstiltak i landskapsvernområdet. Nydyrkinga inneber ikkje eit bagatellmessig eller forbigåande tiltak (som § 48 er meint for). Det er vidare lagt vekt på at det på vernetidspunktet er tatt stilling til landbrukstiltak som kan skje i verneområdet og at det ikkje er opna for å kunne gi løyve til nydyrking på nye område, men berre skjøtsel og drift av eksisterande dyrka mark. Miljødirektoratet har også lagt vekt på at tidlegare inngrep pregar dalen og at tiltaket vil auke den samla belastninga på verneverdiane, jf. naturmangfaldlova § 10 som seier at påverknader skal verte vurdert ut frå den samla belastninga på naturen.

Ettersom Miljødirektoratet finn at tiltaket er i strid med verneføremålet og påverkar verneverdiane, kan det ikkje gjevast løyve etter naturmangfaldlova § 48.

Dette inneber at Nasjonalparkstyret sitt vedtak vert endra og at Miljødirektoratet gir avslag på søknaden om nydyrking. Miljødirektoratet si handsaming av klagesaka gjeld vedtaket om nydyrking på 37,5 dekar. Dei same synspunkta vil også gjelde nydyrking på eit areal på 20 dekar.

4. Klagerett

Vedtaket er endeleg, og du kan ikkje klage på vedtaket.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Knut Fossum
seksjonsleiar

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Folgefonna nasjonalparkstyre	Postboks 7310	5020	BERGEN
Statsforvaltaren i Vestland	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
KVINNHHERAD KOMMUNE	Rosendalsvegen 10	5470	ROSENDAL
VESTLAND FYLKESKOMMUNE	Postboks 7900	5020	BERGEN